

Bolesław Leszczyński
Szczecin

Personalistyczny wymiar – ogłoszonego przez Jezusa – bliskiego panowania Boga

Wstęp

Papież Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio* nazwał królestwo Boże osobą Chrystusa, dokładnie: „jest ono osobą Jezusa Chrystusa”¹. Tymczasem w najbardziej rozpowszechnionej opinii, ogłoszone przez Jezusa bliskie panowanie Boga (Mk 1,15), to przede wszystkim struktura. Jeśli nawet niepodobna, różniąca się od znanych monarchicznych urzeczywistnień, to jakoś do nich nawiązująca, choćby przez ich krytykę, związane z nimi doświadczenia lub oczekiwania, nadzieję, wreszcie zapowiedź czegoś nowego, innego, lepszego. Wprawdzie także w osobie można wskazać na pewną strukturę, niemniej wspomniane sformułowanie na pierwszy rzut oka musi dziwić, przynajmniej zastanawiać i prowokować do zadania pytania: w jakim sensie królestwo Boże jest osobą? Poza tym co z tego wynika; jakie rodzi to konsekwencje i z jakimi problemami pozwala nam się szybciej uporać?

Mimo że w Starym Testamencie z pojęciem królestwa Bożego spotykamy się stosunkowo rzadko, stanowi ono centralny problem nauczania Jezusa Chrystusa, ogłaszającego w ten sposób spełnienie starotestamentowych obietnic. Jezus nie głosił królestwa ziemskiego o doskonałych stosunkach społecznych, ale głosił panowanie Boga jako władcy (Pana) całego świata². Może warto w tym miejscu wspomnieć, że dokonując filologicznej analizy tego zagadnienia egzegeci grecki termin *basilea* tłumaczą jako królestwo Boże, któremu w języku aramejskim odpowiada słowo *malkuta*, co w nieco bardziej dynamicznej interpretacji, wolno tłumaczyć jako panowanie Boga, lepiej – ich zdaniem – odda-

¹ Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, pkt 18, Wrocław 1995, s. 29.

² R. Bartnicki, *Królestwo Boże w wypowiedziach Jezusa*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 172.

jące sens oryginalnego pojęcia biblijnego³. Niemniej wielu autorów dopuszcza mówienie o królestwie Bożym, jak i o panowaniu Boga, choć jedno i drugie niesie pewne odmienne konsekwencje i skojarzenia⁴. Biblijne orędzie o królestwie Bożym w wielorakich aspektach studiowane jest permanentnie, o czym świadczy przebogata literatura na ten temat różnych szkół teologicznych, których wypowiedzi mniej lub bardziej korespondują z Magisterium Kościoła, zawartym w Katechizmie Kościoła Katolickiego i nauczaniu papieży. Inspiracją do podjęcia tego zagadnienia stało się nowe, personalistyczne ujęcie królestwa Bożego, właściwe nauczaniu Jana Pawła II, którego ślady znajdujemy między innymi we wspomnianej encyklice *Redemptoris missio*, poświęconej stałej aktualności powołania misyjnego.

1. Starotestamentalna interpretacja królestwa Bożego jako idei panowania Boga

Od początku w dziejach narodu wybranego idea panowania Boga, pojmowana w kategoriach politycznych, obrosła licznymi podobieństwami do narodów ościennych o ustroju wyłącznie monarchicznym, do którego w końcu Izrael sam się dostosował. W bliższym i dalszym jego otoczeniu uzasadniano godność królewską w sposób religijny aż do apoteozy i pokrewieństwa ze światem bóstw włącznie⁵. W określeniu „królestwo Boże” dawny lud Jahwe wyrażał tęsknotę ku realizacji zbawczego planu Bożego. Idea ta, oczyszczona przez proroków z ideologicznych naleciałości i politycznych wyobrażeń, objawiła się w czasach upadku i niewoli babilońskiej, kiedy królestwo potomków Dawida stało się dla wygnańców tylko wspomnieniem⁶. Myśl o królestwie Bożym pogłębiała się wraz z realizującą się ekonomią zbawienia, co pokazało nie tylko wielkość Boga i zdążającego na świat Jego Syna, ale również nietrwałość wszelkiej władzy poza Jahwe, wzbudzając jednocześnie tęsknotę za tym co trwałe i wieczne⁷. W pierwotnym judaizmie idea panowania Boga była ściśle powiązana z ideą królestwa narodowego, a nawet nacjonalistycznego. Kiedy ulegała ona oczyszczeniu z socjalnych oraz politycznych wątków, coraz więk-

³ G. Lohfink, *Jezus z Nazaretu. Czego chciał. Kim był*, „W Drodze” (2012), s. 47- 49.

⁴ E. Sienkiewicz, *Wspólnota Kościoła*, Szczecin 2013, s. 159.

⁵ L. Stachowiak, *Królestwo Boże w najstarszych tradycjach Starego Testamentu*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 15.

⁶ A. Paciorek, *Biblijne orędzie o Królestwie Bożym, Zarys problematyki*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 8.

⁷ L. Stachowiak, *Królestwo Boże w najstarszych tradycjach Starego Testamentu*, s. 15.

sze nadzieje pokładano w Jahwe, oczekując Jego królestwa⁸. Ewolucja pojęcia królestwa Bożego zaczyna się wraz z konstytuowaniem się monarchii Dawida w Jerozolimie i centralizacją kultu Jahwe w świątyni na Syjonie. Po niewoli babilońskiej nadzieja na ostateczne, królewskie panowanie Boga rozumiana jest przez proroków jako oczekiwanie przyszłego transcendentnego czasu zbawienia, mimo właściwego w tym czasie Izraelowi kultu panowania króla Jahwe⁹. Jednak eschatologiczne i apokaliptyczne znamiona, podobnie jak stopniowe uwalnianie się z elementów doczesnych¹⁰, są jej coraz bardziej właściwe.

Wraz z wprowadzeniem monarchii w Izraelu powstał problem stosunku władcy ziemskiego do Jahwe, a teologiczne jej uzasadnienie zawiera się w przekonaniu: „Jahwe będzie mu ojcem, on zaś będzie Mu synem” (2 Sm 7,14). Przyjmując niejako godność królewską, przez akt wolnego wyboru, Bóg występuje sam jako najwyższy władca i król¹¹. Poza tym jako panujący nad czasem i historią, będąc gwarantem porządku religijnego i etycznego, stawiając przed swoim ludem postulat wiary z perspektywą nagrody lub kary. W dalszej ewolucji pojęcia królestwa Bożego dochodzi do pojawienia się teologii królewskiej godności Bożej, której wymiary przekraczają wszelkie formy lokalne, gdzie królewski tron Boży nie ma ograniczenia co do miejsca. Prowadzenie Boże rozciąga się nad całą ziemią (Ps 47, 3), a królewska władza Boga zapewni Izraelowi oraz całemu światu zbawienie¹². To spojrzenie na owoc królewskiego panowania Jahwe, z właściwą sobie eschatologiczną wymową, ukierunkowujące ideę Boga żywego i Króla wiecznego, podjęte będzie przez proroków po niewoli babilońskiej, ale już z wyraźnym dążeniem ku apokaliptycznej wizji wiecznego królestwa, istniejącego od założenia świata. Pełniejszą charakterystykę pojęcia królestwa Bożego, jako uniwersalnego królestwa Jahwe, zawiera proroctwo o Jerozolimie, gdzie będzie On sprawował władzę nie tylko nad Izraelem, ale także nad narodami pogańskimi, które dobrowolnie przyjmą Jego panowanie, gdy zapanuje powszechny pokój i broń zamieniona zostanie na narzędzia rolnicze, kiedy już nikt nie będzie się uczył sztuki wojennej (Mi 4, 1-4; Iz 2, 2-4).

Na uwagę zasługuje idea królestwa Bożego w Księdze Daniela, gdzie mówi się o nim, że jest rzeczywistością zupełnie nową, która zacznie istnieć na gruzach starego porządku dzięki nieoczekiwanej interwencji Bożej, istniejąc

---

⁸ Tamże.

⁹ A.A. Napiórkowski, *Królestwo Boże jest (i nie jest) Kościołem*, [w:] *Królestwo Boże a Kościół*, [red.] M. Chojnacki, J. Morawa, A.A. Napiórkowski, Kraków 2012, s. 84.

¹⁰ Tamże.

¹¹ L. Stachowiak, *Królestwo Boże w najstarszych tradycjach Starego Testamentu*, s. 13.

¹² J. Synowiec, *Jerozolima stolicą uniwersalnego królestwa Jahwe*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 15.

równocześnie z rzeczywistością doczesną¹³. Królewskie panowanie Boga jest jednym z jej głównych tematów teologicznych, jest niezniszczalnym, wiecznym, pojawia się nagle i niespodziewanie, jest powszechne, uniwersalne i ostateczne.¹⁴ Prawdziwi członkowie tego królestwa są świętym zaczynem tej rzeczywistości Bożej, mającej objąć w przyszłości eschatologicznej wszystkie narody ze świętymi Najwyższego, na czele z władcą ustanowionym przez Niego, Synem człowieczym o znamionach wybitnie transcendentnych¹⁵. Prorok Daniel zapowiada nadejście królestwa Bożego, które Bóg ustanowi i przekaże Synowi Człowieczemu. Będzie ono pochodzić z nieba i będzie miało moc zniszczyć i zetrzeć wszystkie inne królestwa (Dn 2,44)¹⁶. Zło ostatecznie zostanie pokonane, a świat i historia osiągną szczęśliwość w przyszłości rozumianej jako zdecydowane wkroczenie Boga w dzieje świata, rozpoczynające nowy etap zbawienia¹⁷. Wizja Daniela o królestwie Bożym uwidoczniła się w nauczaniu Jezusa, który przyjął tytuł Syna Człowieczego i przedstawiał ją tak, że pojęli je uczniowie, głosząc ludziom: „Przybliżyło się do was królestwo Boże” (Łk 10,9)¹⁸.

Króla i wspańiałości Jego królestwa wychwalają także psalmy hymniczne (47; 93; 96-99). Natura tegoż nie została jeszcze w pełni odczytana przez biblistów. Nie ma bowiem zgodności co do tego czy jest to przyszłe eschatologiczne królestwo Boże, czy przeszłe już, historyczne; teraźniejsze, czy wreszcie wszystko razem. Niemniej stworzone dla potrzeb kultu formuły uczą, że jedynym królem Izraela i całego świata jest Jahwe, który wybrał ten naród i stworzył świat¹⁹. A królewskość nad całą ziemią, moc i władzę nad narodami, okazał podbijając różne ludy i oddając je pod rządy Izraela. Jest jedynym Panem, który nad wszystkimi ma władzę i któremu nikt nie zdoła się oprzeć. Jego królestwo będzie królestwem pokoju; Jahwe położy kres wojnom²⁰. Królestwo to jest w psalmach królestwem uniwersalnym, rozciąga się na cały świat, na wszystkie narody i na ich bóstwa, ale głównie dotyczy Izraela w kontekście uwolnienia z niewoli, nadania ziemi, wybrania Syjonu i sądu nad wszystkimi narodami,

¹³ J. Homerski, *Idea królestwa Bożego w księdze Daniela*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 60-61.

¹⁴ M. Parchem, *Władza Boga a imperia ziemskich królów, Pojęcie Królestwa Bożego w Księdze Daniela*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 14.

¹⁵ J. Homerski, *Idea królestwa Bożego w księdze Daniela*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 60.

¹⁶ J. Neumann, *Idea panowania Boga w świetle Jezusowego orędzia o królestwie Bożym*, „Studia Warmińskie” XXXVIII (2001), s. 83.

¹⁷ E. Sienkiewicz, *Wspólnota Kościoła*, s. 137-138.

¹⁸ Tamże, s. 83.

¹⁹ S. Łach, *Królestwo Boże w psalmach*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 63.

²⁰ Tamże, s. 69.

a reguła prawa i sprawiedliwości jest wyrocznią nad nieposłusznymi pośród ludu, którzy zostaną pozbawieni miłości Boga i jego zbawienia²¹.

Niezwykłe „królestwo pokoju”, wprowadzone i umocnione prawem i sprawiedliwością (Iz 9, 6), przedstawia prorok Izajasz, zgodnie z pradawną tradycją religijną jego ludu, oczekującego od dawna Zbawiciela – Mesjasza. Ta mesjanologia w interpretacji św. Mateusza jest realizacją wypowiedzi proroka w życiu i działalności Chrystusa, który wyprowadził dusze z ciemności grzechu i ustanowił swoje duchowe królestwo pokoju, obejmujące całą ludzkość²². Historia narodu żydowskiego w Starym Testamencie objawia się jako przygotowanie do Wcielenia, kiedy to na różne sposoby – zwłaszcza w tradycji prorockiej – Bóg w sposób nieodwołalny i przez siebie zamierzony wskazywał kierunek wchodzenia – zstępowania w rzeczywistość ludzką²³. Księga Izajasza zawiera w sobie teologię nadchodzących czasów Bożego panowania jako króla świata, który staje się szczególnym władcą narodu wybranego²⁴.

Podsumowując pojęcie królestwa Bożego tak definiuje je psalmista: „Jahwe jest królem! Niech się weseli ziemia, niech radują się liczne wyspy! Chmury i ciemności wokoło Niego, sprawiedliwość i prawa są fundamentem Jego tronu” (Ps 97, 1-2). Tak rozumiane królestwo jest ostateczną rzeczywistością zbawczą niepozbawioną apokaliptycznej wizji pozaziemskiej przyszłości²⁵. Źródeł starotestamentalnej idei królestwa Bożego należy doszukiwać się w rozwoju oczekiwań związanych z monarchią Dawidową oraz w ideologii towarzyszącej panowaniu tej dynastii²⁶.

Mimo że idea panowania Boga należała do jednej z głównych prawd judaizmu nie miała teologicznego uzasadnienia. Żadna księga Starego Testamentu nie wyjaśnia czym jest i w czym się przejawia „królestwo Boże”, natomiast było ono przedstawiane w opozycji do konkretnych form ludzkich bądź historycznych schematów sprawowania władzy²⁷. Polityczne formy rządzenia bazujące na ucisku, wszelkiej niesprawiedliwości i przemocy miały, doprowadzić do krytycznej sytuacji w narodzie i na świecie, gdy w końcu sprawowania władzy podejmie się sam Bóg. Tak więc nadzieja na Boże królestwo sięgnęła głębi politycznej nadziei²⁸. W takim rozumieniu panowania Boga zawiera się

---

²¹ T. Brzegowy, *Królestwo Boże w Psalmach*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 115,128.

²² E. Zawieszewski, *Księga Pokoju w królestwie Dawida*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 40-41.

²³ E. Sienkiewicz, *Wspólnota Kościoła*, s.120.

²⁴ J. Neumann, *Idea panowania Boga w świetle Jezusowego orędzia o królestwie Bożym*, s. 82.

²⁵ H. Langkammer, *Królestwo Boże w przepowiadaniu Jezusa*, w: *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 136.

²⁶ J. Lemański, *Królestwo Boże w Starym Testamencie*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 30.

²⁷ J. Neumann, *Idea panowania Boga w świetle Jezusowego orędzia o królestwie Bożym*, s. 84.

²⁸ Tamże, s. 84.

jego strukturalny, zewnętrzny porządek, który upodobnia je do ziemskich królestw mających swoje miejsce w pamięci narodu wybranego, z ich rozkwitem i upadkiem. Poza tym porządek obejmujący nie tylko naród wybrany, a nawet inne narody, ale cały, stworzony przez Boga świat. Stąd na poziomie Starego Testamentu trudno jest mówić o osobowym charakterze tej rzeczywistości, ponieważ problem człowieka wpisany jest i rozumiany przez konkretne wydarzenia dotyczące całego narodu. Niemniej już w tym wymiarze, zwłaszcza u proroków Izraela, wyraźnie akcentowane są odnoszone do panowania Boga działania dotyczące bardziej wewnętrznej sfery człowieka; jego wyborów, decyzji, przede wszystkim nawrócenia.

2. Królowanie Boga w Nowym Testamencie

Proroctwa mówiące o Mesjaszu, a dotyczące królowania Boga, ukazują Jego uniwersalny charakter, gdzie Przedwieczny Doradca, Bóg Mocny, Odwieczny Ojciec, Księżę Pokoju (Iz 9,5), jawi się jako Jezus Chrystus, Syn Boży, oczekiwany Mesjasz, Bóg – Człowiek. Na Mesjasza Pańskiego oczekiwali powszechnie Izraelici, czemu wyraz dał starzec Symeon (Łk 2,26), ale także prorok Jan Chrzciciel głoszący bliskie nadejście królestwa Bożego (Mt 3,1), które stanowi centrum nauczania Jezusa.

Rozpoczynając swą działalność Jezus głosi królowanie Boga, nawiązując do żydowskich oczekiwań, choć nie było to nauczanie o doskonałych stosunkach społecznych czy politycznych. Jezus nie przywracał bowiem królestwa Dawida. Głosił panowanie Boga jako władcy świata. W nim skupiło się w pełni królestwo Boże, które już realnie nadeszło, wypełniły się eschatologiczne zapowiedzi i oczekiwania (Mk 1,15, Łk 11,20)²⁹. Od Jezusa bierze początek dobra nowina, która ściśle związana jest z królestwem Bożym, łączy się z przepowiedniami mesjańskimi, którym nada eschatologiczne oblicze i nowe cechy, polegające na nawróceniu się, porzuceniu dawnej drogi i obraniu zupełnie nowej³⁰. Wśród wielu autorów widać polaryzację co do tego czy Jezus głosił panowanie Boga jako coś, co ma nadejść, jak w Modlitwie Pańskiej (przyjdź Królestwo Twoje), czyli dopiero po spełnieniu warunków przez Niego określonych, czy królestwo Boże już nadeszło („szczęśliwe oczy, które widzą to, co wy widzicie. Bo mówię wam: Wielu proroków i królów pragnęło ujrzeć to, co wy widzicie, a nie ujrzeli, i usłyszeć to co, słyszycie, a nie usłyszeli” Łk 10,23-24), zaistniało w Jezusie, jest więc teraźniejszością. Pan Jezus nie zdefiniował wyraźnie swego królestwa.

²⁹ C. H. Dodd, *Przypowieści o Królestwie*, Warszawa 1981, s. 35.

³⁰ H. Langkammer, *Królestwo Boże w przepowiadaniu Jezusa*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 136.

Odnosi się zarówno do teraźniejszości jak i do przyszłości. Królestwo według Niego już się rozpoczęło, wraz z przyjściem – pojawieniem się Jezusa, ma charakter duchowy i rzutuje w przyszłość, należąc do niej.

Tę rzeczywistość zbawczą, w której ujawnia się wszechmoc Boża oraz miłosierdzie i miłość Jezus ukazywał stopniowo w przypowieściach, przygotowując intelektualnie swoich uczniów na jej przyjęcie. Jezus głosił królestwo Boże, objawiając słuchaczom Boga w konwencji starotestamentowej i wprowadzając w swoim nauczaniu nowe elementy³¹. Panowanie Boga jest tajemnicą, która rozjaśnia się jedynie w dziełach, słowach i czynach Jezusa z Nazaretu, który objawia to misterium za pomocą przenośni i alegorii w przypowieściach³². Stawiają one uczniów (słuchaczy) przed wysiłkiem związanym z poznawaniem nowych treści o rozwoju królestwa Bożego, jego wzroście: w obrazie zasiewu ziarna (Mk 4,1-9, Mt 13,1-9, Łk 8,4-8), jego dynamiką wzrostu (Mk 4,30-32, Mt 13,31-33) i jego wielką wartością w porównaniu do drogiej perły (Mt 13,45-46). Przypowieści nakłaniają do wysiłku koniecznego do osiągnięcia królestwa (przypowieści o minach i talentach Mt 25,14-30; Łk 19,11-28; o obrótnym rządcy Łk 16,1-13); stanowią swoisty nakaz pracy i współpracy z łaską w tym celu³³.

Św. Mateusz sformułowanie „królestwo Boże” zastępuje w pewnych wypadkach określeniem „życie wieczne”, a wejść do królestwa to tyle co być zbawionym. Do takich ludzi odnosi się nazwanie „błogosławiony” z Kazania na Górze (Mt 5, 3-12). Aby je osiągnąć konieczne jest spełnienie warunków, które tak jak wiara i nawrócenie są podstawą przemiany człowieka, odwrócenia się od siebie i zaakceptowania Boga. Pełnienia sprawiedliwości czyli postępowania zgodnie z wolą Bożą, podobnie i zachowywanie Prawa w nowej interpretacji Chrystusa jest elementem konstytutywnym królestwa Bożego³⁴. Jednym z zasadniczych znaków obecności dynamicznej rzeczywistości królestwa Bożego jest egzorcytyczna działalność Chrystusa, gromadzenie rozproszonych (Jr 23,3; Za 14,2; Mi 2,12), przewyciężanie dotychczasowego, złowrogiego panowania szatana przez objawiające się nieustannie Miłosierdzie Pana, miłosierdzie dla bliźniego, co nazwane zostało „królewskim przykazaniem” (Jk 2,8)³⁵. Właśnie egzorcyzmy (Łk 11,20) i uzdrowienia na początku działalności Jezusa są proklamacją i urzeczywistnieniem panowania Boga, co oznacza koniec ery

---

³¹ J. Kudasiewicz, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Ząbki 1999, s. 285-286.

³² A. A. Napiórkowski, *Królestwo Boże jest (i nie jest) Kościołem*, [w:] *Królestwo Boże a Kościół*, s. 86.

³³ A. Jankowski, *Królestwo Boże w przypowieściach*, Poznań-Warszawa 1981, s. 114-117.

³⁴ M. Bednarz, *Warunki osiągnięcia Królestwa Niebieskiego według Ewangelii Mateusza*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 150.

³⁵ J. Flis, *Królestwo Boże w świetle egzorcyzmów Jezusa*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 243-244.

panowania szatana i jednocześnie zapowiedź nowego królestwa i czas Kościoła, nowej ery zbawienia³⁶.

Na eschatologiczny charakter królestwa Bożego, mimo że trwa pośród wierzących w Chrystusa, wskazuje św. Paweł (1 Kor 15,1-58), gdy w dniu paruzji ostatecznie pokonane zostaną złe moce i śmierć, a wszystko zostanie podporządkowane panowaniu Chrystusa i panowaniu Ojca³⁷. Do królestwa wejdą ochrzczeni przyjmujący fakt zmartwychwstania Chrystusa, wsparci łaską odziedziczą je postępując w sposób godny Boga, wezwani do chwały i królestwa, które „przejawia się nie w słowie lecz w mocy” (Kor 2,20)³⁸. Królestwo to przedstawiane jest w listach św. Pawła jako przyszła nagroda za trudy, doświadczenia, cierpienia, przeciwności i prześladowania wiernych, które będą sprawiedliwie ocenione przez zbawiającego Boga.

Nowotestamentalna idea panowania to obraz wielobarwny, pulsujący w ówczesnej terażniejszości Bogiem – Człowiekiem, który z mocą i władzą działał we wspólnocie wierzących, zakładając królestwo Ducha, który będąc wszystkim dla wszystkich do końca nas umiłował. Przez swoje wcielenie Jezus stanowi centrum zbawczego planu, który urzeczywistnił się w Kościele jako ekonomia Boża, kontynuując ekonomię Starego Przymierza, jest rzeczywistością, która jawi się w terażniejszości, i dąży do pełni w przyszłości. Dlatego też w takim samym sensie jak mówimy o kontynuacji w Nowym Testamencie idei panowania Bożego, należy mówić o nowości, rozumianej jako coraz wyraźniejsze kierowanie Dobrej Nowiny w stronę osoby, jej osobistych decyzji oraz wewnętrznej struktury, której najbardziej zagraża panowania szatana, a najskuteczniej ją z tego wyzwala i zabezpiecza panowania Boga.

3. Bliskie panowanie Boga

Kluczem do zrozumienia wielokrotnie głoszonego przez Jezusa bliskiego panowania Boga jest jego proklamacja będąca zapowiedzią wobec całego Izraela, że „czas się wypełnił i przybliżyło się panowanie Boga, nawróćcie się i uwierzcie w radosną nowinę!” (Mk 1,15)³⁹. Obietnice proroków wypełniają się w osobie Jezusa, tu (*topos*) i teraz (*kairos*) ale jeszcze nie w pełni, gdyż

³⁶ M. Rusecki, *Królestwo Boże w funkcji eklezjotwórczej w świetle Lumen Gentium*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 344.

³⁷ M. Rosik, *Rysy eschatologicznego Królestwa Bożego w Pawłowej nauce o zmartwychwstaniu (1Kor 15,1-58)* [w:] *Scripturae Lumen*, 248-264.

³⁸ K. Romaniuk, *Elementy eklezjologiczne w soteriologii św. Pawła*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, s. 195.

³⁹ G. Lohfink, *Jezus z Nazaretu. Czego chciał. Kim był, „W Drodze”* (2012), s. 56-57.

Lud Boży nie nawrócił się mimo zaoferowanego mu panowania Boga, które jest w jego zasięgu, wręcz na wyciągnięcie ręki, dlatego wciąż trzeba się modlić o jego przyjście⁴⁰. W rozumieniu Jezusa panowanie Boga ma nie tylko swój czas. Ma ono także swoje miejsce, widzialne i uchwytnie, jest nim Lud Boży⁴¹. „Jeszcze nie” bliskiego panowania Boga nie zależy zatem od wahania Boga, lecz zależy od opóźniającego się nawrócenia człowieka⁴².

Mimo zapowiedzi Jezusa o bliskim nadejściu panowania Boga nie zaistniało jego spełnienie, ale nastąpił jego początek. Decyzja Boga o ukonstytuowaniu go już zapadła z widocznym skutkiem; panowanie szatana zmierza nieodwracalnie do swego kresu⁴³. Jeszcze bardziej konkretność Jezusa ukazana jest w Jego słowach i czynach „Jeśli ja palcem Bożym wypędzam demony, to przyszło już do was panowanie Boga (Łk 11,20)”. Wypędzanie demonów zapowiada nadejście właściwego władcy królestwa. Są to nie tylko wskazania czy zapowiedzi bliskości królestwa, lecz jego rzeczywiste znaki, które można naocznie zobaczyć, gdyż Jezus sam realizuje miłość, przebaczenie, solidarność przez co pozwala przez siebie rozpoznać i doświadczyć Boga. Do tej idei Boga wyzwalającego, troszczącego się o ubogich, co jest w trudnym położeniu narodu radosną nowiną, nawiązuje Jezus rozpoczynając swoją publiczną działalność, przejawiającą się w zaopatrywaniu człowieka w wartości pozyskujące go dla królestwa, otwierające go na przyjęcie dobra i eksponowanie tegoż w swoich czynach⁴⁴.

Konkretne wartości królestwa Bożego precyzuje Jezus w przypowieściach, w których ukazuje Boga zainteresowanego poszczególnymi ludźmi, ich wewnętrznymi doświadczeniami i przeżyciami, rzeczywistością ich ludzkiego wnętrza, autonomią osoby. Tak jak dobro właściciela winnicy jest zdarzeniem, tak będzie również urzeczywistnione królestwo Boże (Mt 20,1-15). Jak darowanie win i miłość względem marnotrawnego syna w przypowieści o kochającym ojcu (Łk 15,11-32), tak urzeczywistnia swoją moc miłości królestwo Boże. Jak przypowieść o miłosiernym Samarytaninie ukazuje opiekującego się pozabawionymi pomocy (Łk 10,25-37), tak zauważalna staje się pomoc królestwa Bożego⁴⁵. Jezus przemawiał, nauczał rzesze Izraela i innych mieszkańców Palestyny, a Jego słowa trafiały na różną glebę, na drogę i skały, do indywidualnych słuchaczy – do osób. Ewangelie ukazują środowisko, w którym działał Jezus i bynajmniej nie była to jakaś nisza ekologiczna, sprowadzona do grupki uczniów i sympatyków. Przemierzając ziemię Izraela Jezus był w drodze, nie

---

⁴⁰ Tamże, s. 56-58.

⁴¹ Tamże, s. 72.

⁴² Tamże, s. 63.

⁴³ J. Neumann, *Idea panowania Boga w świetle Jezusowego orędzia o królestwie Bożym*, s. 88.

⁴⁴ Tamże, s. 89.

⁴⁵ Tamże, s. 89-90.

mając gdzie głowy skłonić – jak mówił – domem Jego jest cały świat, wszyscy ludzie i każda ludzka osoba z jej *soma* i *psyche*. Panowanie Boga to sfera i sprawa poszczególnego ludzkiego wnętrza jak widzimy to w przypowieściach, z jego doświadczeniami i przeżyciami, poza zewnętrznym porządkiem rzeczy. Bóg – król poprzez swoje królewskie panowanie tworzy nową osobową rzeczywistość aby „wszystkich przyciągnąć do siebie”. Pojęcie „królestwo Boże” jest w tym sensie określeniem osobowym – personalnym⁴⁶. Ten osobowy wymiar królestwa objawia Jezus w proklamacji eschatologicznej „Kazania na Górze”, gdzie ukazuje głębię swej Bożej empatii, zwracając się do przeżywającego konkretną nędzę i ubóstwo narodu. Królestwo Boże jako bliskie panowanie Boga uobecniło się podczas chrztu Jezusa w Jordanie. Od tego momentu bowiem Lud Boży Izraela, pokutując i nawracając się stawał się jego posiadaczem, obdarowanym synostwem, błogosławionym. W bliskim panowaniu Boga Jezus oczekiwał od siebie współczesnych natychmiastowej odpowiedzi, którą powinno być nawrócenie i wiara w Ewangelię⁴⁷.

Izrael nie przyjął w pełni zaproszenia do udziału w panowaniu Boga. Jezus więc, gdy „swoi go nie przyjęli”, pragnie pozyskać dla królestwa Bożego „nowy” naród wybrany, gdzie każdy będzie mógł do niego przyłączyć się, nikt nie zostanie odsunięty, chyba że ktoś sam nie zechce do niego wejść.

4. Panowanie Boga jako rzeczywistość religijna w prawdzie

Dokument Soboru Watykańskiego II *Apostolicum actuositatem* przypomina chrześcijanom, że mają być aktywnie obecni w świecie i jednocześnie odpowiedzialni za porządek społeczny, szukając przede wszystkim sprawiedliwości królestwa Bożego⁴⁸. Obecność ta powinna urzeczywistniać się według właściwego kryterium teologiczno-społecznego, które nie pomija i nie przecenia wymiaru aspektu doczesnego. Jezus podaje fundamentalną zasadę budowania na ziemi porządku społecznego, opartego na braterstwie, sprawiedliwości, pokoju i godności na świecie: „Starajcie się naprzód o królestwo Boga i o Jego sprawiedliwość, a to wszystko będzie wam dodane (Mt 6,33)”⁴⁹. Papież Franciszek podkreśla w *Evangelii Gaudium*, że nasza obecność w świecie to proponowanie królestwa Bożego w aspekcie miłowania Boga, które doprowadzi do oczekiwanych konsekwencji społecznych. Jego przykazanie miłości obejmuje wszystkie wymiary egzystencji, wszystkie osoby, wszystkie środowiska współzycia

⁴⁶ Tamże, s. 84.

⁴⁷ A. Jankowski, *Królestwo Boże w przypowieściach*, s. 7-26.

⁴⁸ Sobór Watykański II, *Apostolicum actuositatem*, pkt 7.

⁴⁹ Franciszek, *Adhortacja Apostolska Evangelii Gaudium*, pkt 180, Częstochowa 2013.

i wszystkie narody⁵⁰. Tak pojmowane panowanie Boga dalekie jest od radykalizmu głosicieli teologii wyzwolenia i wbrew pozorom nie ma w nim wyizolowania społeczności wierzących z życia społecznego. Królestwo ogłoszone przez Jezusa to wprowadzenie woli Boga w rzeczywistość obejmującą wszystkie wymiary ludzkiej działalności. Nie wolno przenosić go w zaświaty, w odległą eschatologiczną przyszłość. Nie należy też ulegać pokusie zrealizowania go w pełni w doczesności na ziemi. Mimo że religijny wymiar królestwa nie jest pozbawiony kontekstu społecznego, a nawet politycznego, nie można tak rozumianego panowania Boga ograniczać tylko do tego aspektu, uznać za najważniejszy w zapowiadanej przez Jezusa rzeczywistości.⁵¹

Rysem charakterystycznym, przewodnim, rzeczywistości panowania Boga jaki znajduje się w nauce Jezusa jest spotęgowany do maksimum aspekt życia w prawdzie i dla prawdy. „Ja jestem drogą, prawdą i życiem” (J 14,6), „Ja się na to narodziłem i na to przyszedłem na świat, aby dać świadectwo prawdzie” (J 18,37). Przed Piłatem doszło do konfrontacji królestwa Bożego z prawdą, która domaga się konkretnej osobowej odpowiedzi, z której nie zwalnia i nie ułatwia jakakolwiek zewnętrzna struktura, czego Piłat i Sanhedryn są najlepszym przykładem⁵². Jezus angażuje się w spór o prawdę, który staje się sporem o konkretnego człowieka i w wymiarze społecznym, o jego największe dobro, o ludzkie życie. Waga tego sporu polega na dowiedzeniu nie jakichkolwiek interesów czy taktyki, ale na ukazaniu wartości prawdy: „Każdy, kto jest z prawdy, słucha Mojego głosu” (J 18,37)⁵³. Stosunek człowieka do prawdy jest kanwą, na której tworzy on swoją postawę, osobowość, świadcząc następnie o stosunku do życia, do relacji z Jezusem w bliskości panowania Boga, Jego Królestwa⁵⁴.

Rzeczywistość dookoła nabrzmiała problemami społeczności różnych odcienn, wpływów i interesów, dzisiaj podobnie jak w czasach Jezusa potrzebuje ewangelizacji na nowo, głoszenia panowania Boga w konkretnym świecie, z właściwymi mu niecierpiącymi zwłoki, palącymi rozwiązaniami. Jezus uczy, że nie należy unikać sporu o wartości w imię prawdy i dla prawdy. Prawdy, która wyzwala, prawdy którą jest Jezus obecny w rzeczywistości doczesnej, w strukturach i porządku społecznym budowanym przez człowieka, tak aby odpowiadały one jego ostatecznemu przeznaczeniu.

---

⁵⁰ Tamże, pkt 181.

⁵¹ A. Paciorek, *Biblijne orędzie o Królestwie Bożym, Zarys problematyki*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 8.

⁵² E. Sienkiewicz, *Wspólnota Kościoła*, s. 221.

⁵³ Tamże, s. 224-225.

⁵⁴ Tamże.

Ogłoszone przez Jezusa panowanie Boga dokonało się w bardzo konkretnym kontekście historycznym i społecznym, co oznacza, że środowisko i wymiar kulturowy mają istotne znaczenie w każdym czasie i w każdym dziele głoszenia Ewangelii. Istotne jest zatem poznanie relacji, w jakich do panowania Boga znajdują się współczesne nam struktury społeczne i jaka jest ich ocena w historii narodu w świetle ich rażącej niesprawiedliwości. Chodzi o panowanie Boga, które nie poddając się żadnym zewnętrznym, społecznym czy politycznym ograniczeniom, obejmuje każdy moment i każdy wymiar naszej rzeczywistości, każde należące do niej wydarzenie, dlatego chrześcijanie zobowiązani do głoszenia Dobrej Nowiny, zobowiązani są również do rozwiązywania w jej kontekście nabrzmiałych problemów społecznych⁵⁵. Owo społeczne wychylenie ogłoszonego przez Jezusa panowania Boga tylko potwierdza jego osobowy charakter. Społeczny bowiem wymiar nie jest do osoby ludzkiej czymś tylko dodatkowym, obojętnym, tym bardziej uciążliwym lub zbędnym. Przez relacje do drugich osób, które stanowią podstawę społecznych struktur, osoba się wyraża na zewnątrz, ubogaca i realizuje. Pozwala ująć się tematycznie, opisywać, definiować; podlega ocenie. Na relacje społeczne przenosi się także dobro, za którym człowiek podąża, wybiera, ale i zło, które go zniewala.

5. Królestwo Boże w encyklice *Redemptoris missio*

W nauczaniu Jana Pawła II królestwo Boże stanowi kanwę wielu dokumentów kościelnych i zwyczajnego nauczania. I trzeba przyznać, że problem ten ma bardzo długą, bogatą i dość złożoną historię, na którą wspomniany papież się powołuje i do której odnosi się w swoich wypowiedziach na ten temat. I tak podejmowali go Ojcowie Kościoła. Św. Augustyn w swoim „*Civitas Dei*” pisze o ostatecznym triumfie królestwa Bożego mimo ziemskich zagrożeń, akcentuje społeczny jego wymiar, budowanego jedynie na prawie miłości Boga, w którym nastąpi ostateczne jego spełnienie⁵⁶. Według Orygenesza Jezus jest najdoskonalszym urzeczywistnieniem idei królestwa Bożego, jej personifikacją i pełnią, bowiem wcielony Syn Boży jako Bóg-Człowiek reprezentuje je w pełni, jest wielkim znakiem tego Królestwa⁵⁷. Nie może być ono rozumiane jako terytorium ani też jako struktura, sposób sprawowania władzy na wzór świeckich królestw, ale jako osoba Jezusa Syna, w którym Królestwo Boże jest obecnością samego

---

⁵⁵ P. Góralczyk, *O większą sprawiedliwość w ekonomii i polityce*, „Communio” 20 (2000) nr 5, s. 110-129.

⁵⁶ P. Szczur, *Królestwo Boże i Kościół w pierwszych wiekach chrześcijaństwa*, [w:] *Królestwo Boże a Kościół*, s. 62.

⁵⁷ M. Rusecki, *Królestwo Boże w funkcji eklezjotwórczej w świetle Lumen Gentium*, s. 345.

Boga⁵⁸. Orygenes wskazuje też bezpośrednio na Chrystusa, że jest królestwem niebieskim (Bożym) i porównuje Go do skarbu ukrytego w roli⁵⁹.

Przełomową w rozumieniu i kształtowaniu idei Chrystusa Króla i Jego powszechnego Królestwa była encyklika *Annum Sacrum* Leona XIII, ogłoszona z okazji Roku Jubileuszowego 1900, która zainaugurowała systematyczne nauczanie papieskie na ten temat (Pius XI, Pius XII)⁶⁰. Idea ta zaczęła być wcielana w praktykę pobożności Kościoła jako powszechne królowanie Chrystusa, co doprowadziło do ustanowienia święta encykliką *Quas primas* w 1925 r., które stało się przypomnienie uznaniem zwierzchnictwa Syna Bożego nad ludzkością i nad światem⁶¹. Jest to praktyczne odnowienie przekonania, że Kościół trwa w erze mesjańskiej, a eschatologiczne królestwo Boże nieprzerwanie narasta i pilna staje się wciąż aktualna decyzja wiary.

Wielu autorów skłania się do tego, że królestwo Boże jest rzeczywistością już w pełni i definitywnie zrealizowaną w osobie Jezusa Chrystusa, utrzymując, że jest ono permanentnie realizowane w historii zbawienia. Według nauczania soborowej Konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium* królestwo Boże jest eklezjotwórcze. Kościół zaś posłany jest do całego świata i wszystkich narodów z misją niesienia Ewangelii zbawienia⁶². „Jezus bowiem zapoczątkował Kościół głosząc radosną nowinę, a mianowicie nadejście królestwa Bożego, obiecanego od wieków w Piśmie: „Wypełnił się czas i przybliżyło się królestwo Boże” (Mk 1,15, por Mt 4,17), a Królestwo to zajaśniało ludziom w słowie, obecności Chrystusa”⁶³. Pielgrzymujący lud Boży, jakim jest Kościół, którego celem jest królestwo Boże, zapoczątkowane na ziemi przez samego Boga, jest zobowiązany do odpowiedzialności za świat, do zaangażowania się w aktualną rzeczywistość ziemską, do współpracy w rozszerzaniu królestwa Chrystusowego⁶⁴.

Właśnie to zaangażowanie ludu Bożego w rozszerzaniu Królestwa Chrystusowego jest tematem encykliki *Redemptoris missio*, w której Jan Paweł II cały rozdział II poświęca przybliżeniu jego natury, jego znamionom i wymogom. Już na wstępie mówi, że zbawienie polega na uwierzeniu i przyjęciu tajemnicy Ojca i Jego miłości. W ten sposób bowiem wypełnia się królestwo Boże ziszczone przez Chrystusa i w Chrystusie, a Kościół modli się o to, aby urzeczywistniło

---

⁵⁸ E. Sienkiewicz, *Wspólnota Kościoła*, s. 163.

⁵⁹ P. Szczur, *Królestwo Boże i Kościół w pierwszych wiekach chrześcijaństwa*, s. 53.

⁶⁰ J. Walkusz, *Idea Chrystusa Króla i Jego Królestwa w dziejach Kościoła*, s. 455.

⁶¹ Tamże, s. 463.

⁶² M. Rusecki, *Królestwo Boże w funkcji eklezjotwórczej w świetle Lumen Gentium*, [w:] *Scripturae Lumen*, s. 348.

⁶³ *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen Gentium”*, pkt 5, Poznań 2002, s. 35.

⁶⁴ Tamże.

się w sposób doskonały i ostateczny⁶⁵. Doprowadzając plan Boży do spełnienia Chrystus uobecnia królestwo, głosząc Dobrą Nowinę i wyjaśniając uczniom, że na to został posłany (Łk 4,43), aby głosić ją ubogim (Łk 4,18) i poganom (Mk 1,15). Konsekwentnie wynika z tego, że królestwo Boże jest przeznaczony dla wszystkich ludzi, wszyscy bowiem są powołani do bycia jego członkami i otrzymali zadanie przekształcania stosunków społecznych opartych na miłości, przebaczeniu i służbie wzajemnej⁶⁶. Papież wskazuje jeden z wymogów tego królestwa; pracy dla jego realizacji przez uznawanie i popieranie Bożego dynamizmu, który przekształca ludzką historię, pracy na rzecz wyzwolenia od zła we wszelkich jego formach. „Królestwo Boże wypełnia się i zostaje ogłoszone w Zmartwychwstałym Chrystusie, a uczniowie zdają sobie sprawę, że jest ono już obecne w Jego osobie i jest budowane stopniowo w człowieku i świecie poprzez tajemniczą więź z Jego osobą”⁶⁷. Rozwijając dalej tę myśl Jan Paweł II powołuje się na encyklikę *Lumen gentium*. „Przede wszystkim Królestwo ujawnia się w samej osobie Chrystusa, Syna Bożego i Syna Człowieczego, który przyszedł aby służyć i oddać duszę swoją na okup za wielu (Mk 10,45)”. Przypomina też oryginalną tezę Orygenesa, że „królestwo Boże nie jest koncepcją, doktryną, programem, które można dowolnie opracowywać, ale jest przede wszystkim *osobą*, która ma oblicze i imię Jezusa z Nazaretu, będącego obrazem Boga niewidzialnego”⁶⁸. Ta więź Królestwa z Jezusem jest tak szczególna, że gdy odrywa się je wzajemnie powstaje dychotomia tożsamości Chrystusa i królestwa Bożego. „Dochodzi do wypaczenia zarówno sensu królestwa, któremu zagraża przekształcenie się w cel czysto ludzki czy ideologiczny, jak i tożsamości Chrystusa, który nie jawi się już jako Pan, któremu wszystko ma być podane”⁶⁹. Dalej papież pisze, że podobnie nie można odłączać królestwa od Kościoła, który obdarzony został pełnią dóbr i środków zbawienia, a szczególna relacja, więź pomiędzy Chrystusem, Kościołem i ewangelizacją urzeczywistnia wśród ludzi żywy obraz królestwa.

„Królestwo Boże jest „*osobą*, która ma oblicze i imię Jezusa z Nazaretu”, to *signum fidei*, które jest poza wszelką dowolną interpretacją, poza wszelkimi panelowymi dywagacjami, międzykulturowym dialogiem z inspiracji różnych filozoficznych szkół. Jan Paweł II wskazując na królestwo, wskazuje na Chrystusa-Boga, który jest czymś więcej niż stała w matematyce, nie podlega koncepcjom, doktrynom, programom; Ten sam od początku, dziś i na wieki. Papież ukazując królestwo Boże uobecnione i wypełnione w osobie Jezusa

⁶⁵ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris missio”*, pkt 12, s. 21.

⁶⁶ Tamże, s. 14.

⁶⁷ Tamże, s. 16.

⁶⁸ Tamże, s. 18.

⁶⁹ Tamże, s. 18.

zwraca uwagę na pojawiające się koncepcje zbawienia i misji nie zawsze zgodne z *sensus Ecclesiae*, które klasyfikuje jako „antropocentryczne” i „teocentryczne”⁷⁰. Te pierwsze wypaczają pojęcie królestwa Bożego, skupiając się na ziemskich potrzebach człowieka, sprowadzając je do rzeczywistości całkowicie ludzkiej i zeświecczonej, zawężającej horyzont wartości transcendentnych, do walki o wyzwolenie społeczno-ekonomiczne, polityczne jak również kulturalne. Mimo niekwestionowanych ogólnie, korzystnych wartości, koncepcje te sprowadzają królestwo Boże do wyjąłowanego z należącego człowiekowi otwarcia na sprawy Boże, eliminują autentyczny głęboki wymiar ludzkiej godności i pogrążają w ideologii postępu na wskroś ziemskiego.

Drugi rodzaj koncepcji to „teocentryczne”, poddające zawoalowanej wiwi-sekcji królestwo Boże, oddzielające je od Chrystusa, ukierunkowujące swoje działanie na „Kościół dla drugich”, odnajdujące się w pracy dla pokoju, sprawiedliwości, wolności, braterstwa w dialogu międzykulturowym, międzyreligijnym, o odnowę świata. Ocena takich postaw w królestwie Bożym i takiego działania jest jednoznaczna w encyklice. Ojciec św. widzi w tych koncepcjach niedocenywanie i spychanie na margines Chrystusa i Kościoła, argumentowane brakiem zrozumienia przez ludzi dialogu wiary chrześcijańskiej, a mogących tylko porozumieć się w większości na bazie przekonań deistycznych. One to bowiem otwarte są na różnorodność wierzeń i kultur sprowadzanych do nadrzędnej umownej Boskiej rzeczywistości, całkowicie niezdolne do przyjęcia tajemnicy odkupienia. W konkluzji papież mówi „nie jest to Królestwo Boże, jakie znamy z Objawienia: Królestwo, którego nie można odłączyć od Chrystusa, ani od Kościoła, gdyż otrzymuje on posłannictwo głoszenia i krzewienia Królestwa”⁷¹.

Zakończenie

Poznanie znaczenia idei bliskiego panowania Boga jest podstawą do interpretacji całej działalności Jezusa. Występują tu dwa wyobrażenia królestwa Bożego: jedno przedstawiane i nauczone przez Jezusa, drugie podjęte przez Jego uczniów zmieniające się stopniowo w historii Kościoła. Tak, że teologowie mówią o kontraście między Jezusem historycznym a nauczaniem uczniów. Ideę przychodzącego panowania Boga zastępuje oczekiwanie na ostateczne Jego przyjście. W tekstach apokaliptycznych Starego Testamentu jawi się pragnienie jak najszybszego końca dziejów i nadzieja na rozpoczęcie ostatecznego

---

⁷⁰ Tamże, s. 17.

⁷¹ Tamże, s. 17-18.

panowania Boga. Działanie człowieka jest drugoplanowe, w krytycznych momentach historii Bóg sam wkracza z konkretną pomocą, w tym sensie Jego panowanie jest od początku postanowione, nie zależy od działań ludzi.

Jezus objawia panowanie Boga przez samo swoje przyjście, a Jego nauczanie o królowaniu Boga dostosowane jest do różnych sfer odbiorców, ujawniając stopniowo charakter Bożego panowania. W przypowieściach odsłania prawdę o rozwoju królestwa Bożego, o warunkach wejścia do niego i jego dziedziczenia. Uczniowie otrzymują nakaz głoszenia królestwa Bożego, a odpowiedzią na pytanie i znaki jego nadejścia jest osoba Jezusa i Jego czyny. Powołanie królestwa Bożego, jego objawienie przez Jezusa Boga osobowego, skierowane zostało ku człowiekowi i nauczane i rozumiane w relacji do osoby ludzkiej. Panowanie Boga w rzeczywistości ziemskiej ukazuje się ludziom poprzez historię jako podtrzymywanie świata w istnieniu.

Jezus uczy, że panowanie Boga to duchowa przestrzeń w której króluje Jego Ojciec jako jedyny Pan. Dlatego jest ono obecne tam gdzie jest Syn pełen Ducha Świętego, jest miejscem pełnienia woli Ojca i ten kto ją wypełnia wchodzi do królestwa. Jest ono rzeczywistością wolności i prawdy, przede wszystkim jednak panowanie Boga ujawnia się w samej osobie Chrystusa, Syna Bożego i Człowieczego. Jan Paweł II królestwo Boże widzi w osobie „która ma oblicze i imię Jezusa z Nazaretu, będącego obrazem Boga niewidzialnego”, stawiając warunek istnienia królestwa; nie ma królestwa Bożego bez Niego. W nim zogniskowane jest centrum posługi Jezusa. Chrystus jest panowaniem Boga, jest sensem królestwa, które przybliżyło się; „jest już w drzwiach”, jest bliskie dla tych co nawrócą się i podejmą pokutę. Bliskie panowanie Boga w czasach obecnych jest dla ludzi tak samo bliskie jak podczas ziemskiej obecności Jezusa i pod takimi samymi warunkami jest osiągalne. Postawione na początku tego rozważania pytania o bliskie panowanie jako o osobę Jezusa zawierają w odpowiedzi całą Jego ziemską historię, od Wcielenia – po Wniebowstąpienie.

Streszczenie

Temat królestwa Bożego, zakorzeniony w Starym Testamencie wskazuje na oryginalność orędzia Jezusa, odnoszącego się do panowania Boga. Jezus głosił bliskie nadejście królestwa Bożego, wykładając jego ideę w przypowieściach kieruje ją ku swojej osobie, ukazując Boga zainteresowanego poszczególnymi ludźmi, rzeczywistością osób, sprawami ich ludzkiego wnętrza. Ten personalistyczny wymiar przedstawia między innymi encyklika *Redemptoris missio*, w której według Jana Pawła II panowanie Boga jest osobą, osobą Jezusa Chrystusa. Zarówno społeczny jak i jednostkowy, osobowy

wymiar Królestwa Bożego skłania do uaktywnienia możliwości drzemiących w osobie i ich konfrontacji z prawdą o Bogu i człowieku.

SŁOWA KLUCZOWE: królestwo Boże, panowanie Boga, Biblia

Summary

Personalistic dimension of God's reign announsed by Jesus

The fact that the „Kingdom of God” issue is rooted in Old Testament, indicates the originality of the kerygema by Jesus concerning the God's lordship. Preaching about the imminent arrival of the „Kingdom of God”, Jesus directs this idea towards himself, to show the God's interest in each human individual – the person's world and the deepest concerns. For instance, John Paul II addresses this personal dimension in the encyclical letter „Redemptoris missio”, where the God's lordship means the person – and the person is Jesus Christ. Both social and personal-individual dimensions of the „Kingdom of God” provides inspiration for activating dormant resources and possibilities in a person to be confronted with the truth about God and man.

KEYWORDS: Kingdom of God, God's lordship, Bible

Bibliografia

- Bartnicki R., *Królestwo Boże w wypowiedziach Jezusa*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 165-182.
- Bednarz M., *Warunki osiągnięcia Królestwa Niebieskiego według Ewangelii Mateusza*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 143-156.
- Brzegowy T., *Królestwo Boże w Psalmach*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 105-128.
- Dodd C. H., *Przypowieści o Królestwie*, Warszawa 1981.
- Flis J., *Królestwo Boże w świetle egzorcyzmów Jezusa*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 207-238.
- Franciszek, *Adhortacja Apostolska Evangelii Gaudium*, Częstochowa 2013.
- Góralczyk P., *O większą sprawiedliwość w ekonomii i polityce*, „Communio” 20 (2000) nr 5, s. 110-129.
- Homerski J., *Idea królestwa Bożego w księdze Daniela*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 51-62.
- Jan Paweł II., *Encyklika „Redemptoris missio”*. *O stałej aktualności posłania misyjnego*, Wrocław 1995.

- Jankowski A., *Królestwo Boże w przypowieściach*, Poznań-Warszawa 1981.
- Kudasiewicz J., *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Ząbki 1999.
- Langkammer H., *Królestwo Boże w przepowiadaniu Jezusa*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 135-142.
- Lemański J., *Królestwo Boże w Starym Testamencie*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 13-30.
- Łach S., *Królestwo Boże w psalmach*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 63-108.
- Napiórkowski A. A., *Królestwo Boże jest (i nie jest) Kościołem*, [w:] *Królestwo Boże a Kościół*, [red.] M. Chojnacki, J. Morawa, A. A. Napiórkowski, Kraków 2012, s. 83-102.
- Neumann J., *Idea panowania Boga w świetle Jezusowego orędzia o królestwie Bożym*, „Studia Warmińskie” XXXVIII (2001), s. 81-95.
- Paciorek A., *Biblijne orędzie o Królestwie Bożym, Zarys problematyki*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 7-12.
- Parchem M., *Władza Boga a imperia ziemskich królów. Pojęcie Królestwa Bożego w Księdze Daniela*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 59-87.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań 2000.
- Romaniuk K., *Elementy eklezjologiczne w soteriologii św. Pawła*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 195-200.
- Rosik M., *Rysy eschatologicznego Królestwa Bożego w Pawłowej nauce o zmartwychwstaniu (1Kor 15,1-58)*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 239-256.
- Rusecki M., *Królestwo Boże w funkcji eklezjotwórczej w świetle Lumen Gentium*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 323-342.
- Sienkiewicz E., *Od wspólnoty do wspólnoty i od paschy do paschy*, Szczecin 2014.
- Sienkiewicz E., *Wspólnota Kościoła*, Szczecin 2013.
- Sobór Watykański II, *Apostolicum actuositatem*, pkt 7, <http://www.kns.gower.pl/vaticanum/apostolicam.htm> (12.11.2015).
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, Poznań 2002.
- Stachowiak L., *Królestwo Boże w najstarszych tradycjach Starego Testamentu*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 11-16.
- Synowiec J., *Jerozolima stolicą uniwersalnego królestwa Jahwe*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 17-34.
- Szczur P., *Królestwo Boże i Kościół w pierwszych wiekach chrześcijaństwa*, [w:] *Królestwo Boże a Kościół*, [red.] M. Chojnacki, J. Morawa, A. A. Napiórkowski, Kraków 2012, s. 33-66.
- Walkusz J., *Idea Chrystusa Króla i Jego Królestwa w dziejach Kościoła*, [w:] *Scripturae Lumen*, [red.] A. Paciorek, A. Czaja, A. Tronina, Lublin 2009, s. 439-462.
- Zawiszewski E., *Księżę Pokoju w królestwie Dawida*, [w:] *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, [red.] S. Łach, M. Filipiak, Lublin 1976, s. 35-42.